

БІБЛІОТЕКА ВЧИТЕЛЯ

І.М. Веремійчик

Трудове навчання

Конспекти уроків

3 клас

Навчально-методичний посібник

До підручника І.М. Веремійчика, В.П. Тиценка

ТЕРНОПІЛЬ
НАВЧАЛЬНА КНИГА – БОГДАН

УДК 371.32:371.381

ББК 74.263

В 31

Серію «Бібліотека вчителя» засновано 2007 р.

Рецензенти:

доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри педагогіки СНУ імені Лесі Українки
І.О. Смолюк

доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри методики викладання мистецьких дисциплін
Кременецької гуманітарно-педагогічної академії імені Тараса Шевченка
О.Н. Дем'янчук

кандидат педагогічних наук, заступник директора з виробничого навчання
Луцького педагогічного коледжу
О.А. Гузенко

*Рекомендовано вченою радою СНУ імені Лесі Українки
(протокол № 8 від 26.05.2016 р.)*

Веремійчик І.М.

В 31 Трудове навчання : конспекти уроків : 3 кл. : навчально-методичний посібник : до підручника І.М. Веремійчика, В.П. Тиценка / І.М. Веремійчик. — Тернопіль : Навчальна книга — Богдан, 2017. — 88 с. — (Серія «Бібліотека вчителя»).

ISBN 978-966-10-1765-7 (серія)

ISBN 978-966-10-4644-2

У посібнику подано конспекти уроків з трудового навчання для 3-го класу, зміст яких відповідає навчальній програмі Міністерства освіти і науки України, Державному стандарту початкової загальної освіти та підручнику «Трудове навчання. 3 клас» (автори І.М. Веремійчик, В.П. Тищенко).

У посібнику подано бесіди на етапі вивчення нового матеріалу, розгорнуті пояснення та зразки виготовлення робіт, цікавий додатковий матеріал.

Для вчителів початкових класів, методистів та студентів педагогічних спеціальностей.

УДК 371.32:371.381

ББК 74.263

*Охороняється законом про авторське право.
Жодна частина даного видання не може бути відтворена
в будь-якому вигляді без дозволу автора чи видавництва.*

Навчальне видання

Серія «Бібліотека вчителя»

ВЕРЕМІЙЧИК Іван Маркович

ТРУДОВЕ НАВЧАННЯ

Конспекти уроків

3 клас

Головний редактор *Богдан Будний*
Редактор *Оксана Базан*
Обкладинка *Аліни Воронкової*
Комп'ютерна верстка *Галини Телев'як*
Технічний редактор *Неля Домарецька*

Підписано до друку 11.02.2017. Формат 60x84/8. Папір офсетний.
Гарнітура Таймс. Умовн. друк. арк. 10,23. Умовн. фарбо-відб. 10,23.

Видавництво «Навчальна книга — Богдан»
Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного
реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції
ДК № 4221 від 07.12.2011 р.

Навчальна книга — Богдан, просп. С. Бандери, 34а, м. Тернопіль, 46002

Навчальна книга — Богдан, а/с 529, м. Тернопіль, 46008

тел./факс (0352)52-06-07; 52-19-66; 52-05-48

office@bohdan-books.com *www.bohdan-books.com*

ISBN 978-966-10-4644-2

9 789661 046442

© Навчальна книга — Богдан, 2017

ПЕРЕДМОВА

Згідно з вимогами Державного стандарту освітня галузь «Технології» («Трудове навчання») забезпечує умови для поєднання інтелектуального, фізичного й соціального розвитку учнів у трудовій і конструкторсько-технологічній діяльності.

Метою трудового навчання в початковій школі є формування і розвиток у межах вікових можливостей предметно-перетворювальної компетентності учнів, яка дає їм можливість самостійно вирішувати предметно-практичні та побутові завдання. Для досягнення зазначеної мети передбачається виконання наступних завдань:

- формування в межах вікових можливостей узагальнених способів (алгоритмів) предметно-перетворювальної діяльності з дотримання безпечних прийомів ручної праці та економного використання матеріалів;
- розвиток творчих здібностей, елементів графічної грамоти, вмінь працювати в колективі та навичок виконання операцій з ручних технік обробки матеріалів;
- набуття досвіду побутової практичної діяльності та способів предметно-практичних дій ручними техніками для оволодіння основами технологій;
- виховання в учнів шанобливого ставлення до людей праці та їхніх професій, трудових традицій українського народу.

Зміст «Трудового навчання» визначається за такими змістовими лініями:

- ручні техніки обробки матеріалів;
- технічна творчість;
- декоративно-ужиткове мистецтво та самообслуговування.

Відповідно до цих цілей і завдань трудового навчання видано підручники для учнів початкових класів загальноосвітньої школи, на основі яких у пропонованому посібнику розкрито систему роботи вчителя початкових класів на уроках праці.

Основна мета навчально-методичного посібника — всебічно розкрити на базі методичних розробок уроків професійні дії вчителя під час проведення практичних занять з різними матеріалами й організаційними формами навчання (індивідуальною, парною, колективною, у малокомплектних класах).

У методичних розробках типових уроків застосовано найбільш ефективні методи та прийоми трудового навчання та організаційні форми навчально-трудового процесу, використано досвід творчих учителів початкових класів і наукові дослідження з різних проблем, пов'язаних із методикою ручної праці.

Автор цього посібника рекомендує орієнтовну структуру комбінованого уроку, обґрунтовуючи застосування кожного етапу навчально-трудового процесу. Залежно від навчально-виховних цілей і вибраного об'єкта праці вчитель може змінювати структуру уроку, наприклад, мотивувати навчально-трудова діяльність запланованого уроку після проведення актуалізації знань учнів. Якщо вчитель лише частково використовує опорні знання учнів для підготовки до основного матеріалу, підготовчу роботу доцільно проводити методом вступної бесіди. У структурі уроку засвоєння нових знань можуть бути інші етапи, ніж на комбінованому уроці, наприклад: «Лабораторно-дослідницька робота»; «Навчально-пізнавальна діяльність учнів»; «Конструкторсько-пізнавальна діяльність».

Типи уроків трудового навчання в об'єднаних класах малокомплектної школи майже ті самі, що й у звичайних класах, але виникає потреба в удосконаленні структури уроку, доборі споріднених тем та форм самостійної роботи. Якщо навчальна тема й об'єкт праці розраховано на два уроки, доцільно розробляти один конспект на заняття в окремих класах і в об'єднаних малокомплектної школи.

Запропоноване видання слугуватиме і майбутнім учителям для професійного проведення уроків трудового навчання. Тому завдання навчально-методичного посібника — висвітлити на конкретних уроках професійну практичну діяльність вчителя у:

- правильному виборі об'єктів навчальної праці, матеріалів та інструментів відповідно до вікових особливостей учнів;

- розробці навчально-трудового процесу на уроках;
- складанні планів-конспектів уроків праці;
- використанні оптимальних методів і прийомів під час проведення уроків;
- доступному поясненні технологічних процесів обробки матеріалів;
- використанні творчих підходів при виготовленні навчальних виробів;
- застосуванні на уроках міжпредметних зв'язків;
- засвоєнні правил безпеки та культури праці на уроках.

Матеріали навчально-методичного посібника студенти можуть використовувати під час проходження педагогічної практики та при написанні курсових і магістерських робіт з методики трудового навчання. Видання також можна використовувати під час вивчення визначених програмою курсу навчальних тем:

«Робота з папером і картоном» («Витинанка», «Мозаїка», «Квілінг», «Оригамі», «Самообслуговування», «Виготовлення й оздоблення виробів об'ємної форми»);

«Конструювання художніх виробів із природних матеріалів» («Робота з пластиліном», «Композиції з пластиліну», «Комбінування природних і пластичних матеріалів», «Мозаїка з природних і штучних матеріалів»);

«Робота з текстильними матеріалами» («Робота з волокнами та нитками», «Новорічні іграшки з ниток», «Аплікації з тканини», «Аплікаційні іграшки з тканини», «Українська вишивка»);

«Конструювання виробів із різних матеріалів» («Об'ємні фігури з дроту», «Декоративні квіти з дроту», «Бісероплетіння», «Подарунки-сувеніри захисникам Вітчизни»);

«Технічне моделювання й конструювання» («Моделі в техніці оригамі», «Моделі планерів»).

УРОК ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ

Специфіка і типи уроків

Ефективність навчання залежить не тільки від змісту, методів, засобів, а й від форм його організації.

Під час трудового навчання в початкових класах найбільш характерними є такі форми організації навчального процесу: урок, екскурсія, гурткові заняття, індивідуальна робота.

Урок — основна форма організації навчально-виховної роботи в школі. Уроки трудового навчання мають певні особливості порівняно з уроками інших навчальних предметів, а саме:

- центральне місце на уроці трудового навчання займає практична робота учнів;
- вироби, які виготовляють учні, мають суспільно корисну спрямованість, знаходять практичне застосування в школі, дошкільному закладі, сім'ї;
- робота з різальним інструментом зобов'язує вчителя ретельно стежити за дотриманням правил безпечної праці.

Типи уроків трудового навчання визначають переважно за цілями навчання (урок засвоєння учнями нових знань, урок формування умінь і навичок, комбінований урок, урок-екскурсія). Деякі методисти розрізняють типи уроків за змістом (уроки з обробки паперу, тканини, різних матеріалів). Найбільш поширеним у практиці початкових класів є комбінований тип уроку.

Психолого-педагогічні вимоги до уроків

Першочергове завдання вчителя трудового навчання — формування в учнів позитивного ставлення до уроків праці. Для цього педагог має застосовувати нестандартні форми проведення занять і пропонувати дітям цікаві за змістом і способом використання об'єкти робіт, з якими вони будуть працювати.

Педагогіка співробітництва вчителя й учня, колективний пошук шляхів розв'язання трудових завдань, опора на творчий досвід дітей — одні з основних сучасних форм проведення уроків і спілкування зі школярами.

Із психологічного погляду важливим моментом на уроці є актуалізація життєвого досвіду й уявлення дітей, розвиток їхніх відчуттів, використання наочності, художнього емоційного слова. Це стимулює сприймання й активність учнів. Для молодших школярів характерне конкретно-образне мислення, тому вони сприймають спочатку певний виріб в цілому, а потім, аналізуючи, розкладають його на частини, з яких він зроблений. Відповідно до цієї особливості на початку уроку доцільно продемонструвати готовий виріб. У такому разі учні, виготовляючи окремі деталі, знатимуть і розумітимуть їхнє застосування, уявлятимуть розміщення у виробі.

Важливе значення для успішного виконання трудових завдань на уроці має робоча атмосфера, в якій працює дитина. На окремих етапах виконання завдань доцільно залучати учнів до практичного розв'язання проблемних ситуацій, навчати їх зіставляти, порівнювати, контролювати, оцінювати результати роботи.

Спостереження і досліди дають змогу молодшим школярам з кожним уроком впевненіше і точніше розрізняти властивості матеріалів (м'який — твердий, легкий — важкий, щільний — пористий, крихкий, пружний, прозорий, білий, кольоровий тощо), а також особливості кожного матеріалу під час його обробки інструментами.

Цілеспрямовані спостереження, досліди, прості лабораторні роботи допомагають розвивати пізнавальну активність учнів, яка стимулює до пошуку ними найкращих варіантів розв'язання практичних завдань з конструювання, виготовлення й опорядження виробу, самостійного виявлення причин невдач, ліквідування наслідків помилок.

Підготовка вчителя до уроків, їх планування

Якість кожного уроку трудового навчання і досягнення поставленої мети залежить від підготовки вчителя до уроку (продумування його структури, змісту, методики проведення, підготовки матеріалів, інструментів тощо).

Підготовка вчителя до занять складається з попередньої підготовки (перспективного планування), що завершується складанням календарно-тематичного плану, та безпосередньої підготовки (початкового планування до визначеного уроку).

Попередню підготовку до занять із трудового навчання вчителі проводять переважно під час літніх канікул. Умовно її можна розділити на кілька етапів:

- а) вивчення навчальної програми і пояснювальної записки до неї, визначення обсягу і змісту занять з кожної теми (особливо ретельно цю роботу мають виконувати молоді вчителі);
- б) опрацювання навчальної літератури, нових методичних матеріалів, статей у журналах та збірниках, у яких висвітлено досвід і теоретичні питання змісту, організації і методики проведення занять; вивчення передового досвіду з трудового навчання місцевих учителів;
- в) підготовка обладнання та наочних посібників до занять;
- г) складання переліку виробів, які виготовлятимуть учні з урахуванням програмних вимог, дидактичних і методичних завдань;

г) продумування технології виробу (деякі вироби учитель має виготовити сам, щоб перевірити послідовність етапів роботи і витрати часу, передбачити можливі помилки учнів та їх виправлення).

Завершальним етапом попередньої підготовки вчителя до занять з трудового навчання є продумування системи уроків з кожної теми і складання календарного плану, який упорядковують до початку навчального року на семестр (його затверджує заступник директора школи з навчальної роботи).

Безпосередня підготовка вчителя до уроку полягає у визначенні конкретного змісту, форм організації і методів проведення кожного заняття, налаштування відповідних матеріалів, наочних посібників.

Початком цієї підготовки є аналіз попереднього уроку, під час якого вчитель визначає, наскільки вдало його проведено, чи досягнута його мета, як учні засвоїли знання та вміння.

На основі цього вчитель уточнює мету уроку.

Загальну мету визначають комплексно у триєдиному зв'язку навчальних, розвивальних і виховних цілей:

- *навчальні цілі* спрямовані на формування в учнів загальних і спеціальних знань та вмінь;
- *розвивальні цілі* передбачають удосконалення сенсомоторики дитини, розвиток її образного й логічного мислення, просторових уявлень, творчих конструкторських здібностей;
- *виховні цілі* спрямовані на виховання у школярів позитивних якостей (потреби до праці, трудової культури, естетики, економного ставлення до матеріалів, бережливого ставлення до результатів праці інших людей, поваги до людей праці).

Структура уроку

Структуру уроку визначають навчально-виховними цілями. Якщо метою уроку є виготовлення різноманітних виробів, то основну увагу приділяють практичному навчанню. Якщо ж учнів потрібно ознайомити з властивостями матеріалу, особливостями його використання, то основну частину уроку витрачають на проведення дослідів з виявлення тих чи інших властивостей.

Комбінований урок з трудового навчання може мати таку структуру:

I. Організація учнів до уроку.

Як відомо, якість уроку значною мірою залежить від того, наскільки організовано його починають. Насамперед учитель перевіряє готовність учнів до уроку. Його можна розпочинати лише тоді, коли вчитель переконується, що всі учні мають потрібні для роботи матеріали та інструменти. Якщо учні використовують матеріали, які зберігаються у робочій кімнаті, або інструменти загального користування, то доцільно їх роздавати на робочі місця до початку уроку.

II. Мотивація навчально-трудової діяльності.

Учитель повідомляє тему і мету уроку, називає (демонструє) об'єкт праці, його практичне застосування. Розуміння учнями мети уроку забезпечує свідому й цілеспрямовану трудову діяльність, навчальний і виховний характер його змісту.

Іноді доцільно з'ясувати доцільність трудової діяльності разом з учнями. Якщо, наприклад, заплановано виготовлення вітальних листівок чи подарунків для ветеранів війни, то вчитель запитує в учнів про свято, яке наближається, про ветеранів (родичів чи знайомих), про те, як діти можуть їх привітати. Після цього називає тему уроку, навчальні та розвивальні цілі. Виховну мету (виховання поваги до ветеранів та виховання естетики під час виготовлення виробів) учні визначають самі під керівництвом учителя.

III. Актуалізація знань учнів.

На цьому етапі уроку вчитель виявляє опорні знання учнів, їх готовність до сприймання навчального матеріалу, використовуючи метод бесіди (запитання до учнів мають бути конкретними, точними, чіткими). Так, вивчаючи тему «Аплікації з тканини» (3-й клас), учні вже мають певні знання про цей вид роботи, тільки з папером та рослинними формами. Тому на запитання вчителя «Що таке аплікація?», «Для чого її застосовують?», «З якого матеріалу можна використати основу для аплікації?» третьокласники, як правило, відповідають правильно.

IV. Послідовність трудових дій.

Планування послідовності роботи здійснюють для того, щоб учні усвідомили обсяг і характер трудового завдання. Аналіз трудової діяльності можна проводити на основі зразка виробу, графічного зображення, застосовуючи комплексний метод — інструктаж. Під час визначення послідовності трудових дій потрібно залучати дітей до аналізу об'єкта праці, визначення його розмірів, форми, конструкції, матеріалу. Доцільно це робити за допомогою запитань:

- Яка загальна форма виробу?
- З яких основних частин складається виріб?
- Як з'єднані деталі у ньому: нерухомо, рухомо, роз'ємно?
- З яких матеріалів виготовлено виріб?

- Які інструменти будуть потрібні для роботи?
- Які частини виробу потрібно виготовляти спочатку?
- У якій послідовності краще їх з'єднувати?

У процесі виконання творчих робіт учень самостійно аналізує створений ним образ спроектованого виробу.

На цьому етапі уроку вчитель повідомляє учням або повторює з ними правила безпечної праці з відповідним інструментом, а також санітарно-гігієнічні вимоги під час роботи з матеріалами, що використовуються.

V. Самостійна робота учнів (навчально-творча діяльність).

Це найважливіша частина уроку, на яку відводять 25–30 хв. Самостійна робота учнів над виготовленням виробу не виключає керівної ролі вчителя на уроці. Він стежить за діяльністю всього класу й кожного учня окремо, за прийомом виконання завдання, дотриманням правил безпеки і культури праці. Якщо неправильно виконує завдання один або кілька учнів, учитель індивідуально дає додатковий інструктаж. За наявності помилок у більшій частині школярів учитель припиняє роботу і проводить фронтальний інструктаж, вказує на допущені помилки і пояснює шляхи їх виправлення. Указуючи на помилки, вчитель не виконує роботу за учнів, а тільки керує їхніми діями. Надмірна опіка вчителя заважає вихованню самостійності в учнів, тому індивідуальна допомога потрібна лише в разі потреби, щоб вивести дитину знову на сходинку «самостійної стежини».

На уроках трудового навчання використовують різні форми практичної роботи учнів: фронтальну, парну, групову, колективну (залежно від кількості учнів, задіяних у виконанні трудового завдання). Цікаві уроки можна проводити у формі ділової гри чи змагання.

Під час виконання нескладних практичних завдань методисти рекомендують використовувати музичний супровід, так звану функціональну музику, яка виконує певну функцію — створює на уроці позитивний емоційний фон трудового процесу, підвищує настрій учнів, їхню працездатність. Музика має бути мелодійною і негучною. Якщо вчитель помічає, що учні стомлюються — проводить з ними фізкультвправи.

Тим дітям, які найшвидше виконали завдання, вчитель радить попрацювати додатково, наприклад, зміцнити виріб надійнішим кріпленням, оздобити виріб, придумати йому назву, а також за потреби допомогти своїм однокласникам.

VI. Аналіз та оцінювання учнівських робіт.

За 3–4 хв до кінця уроку вчитель вибирає кілька дитячих робіт для колективного обговорення, активно залучаючи учнів до аналізу й оцінювання їхньої якості, підсумовує висловлювання учнів, навчає їх об'єктивно оцінювати якість виробу. Роботи решти учнів схвалює (чи вказує на недоліки) індивідуально, особливо відзначає тих, хто виявив творчу самостійність.

Об'єктивне оцінювання навчальних досягнень учнів сприяє їхній активній трудовій та пізнавальній діяльності.

Критерії оцінювання робіт з трудового навчання мають комплексний характер. Вони включають такі компоненти:

- рівень застосування передбачених програмою теоретичних знань та вмінь у практичній діяльності;
- рівень засвоєння прийомів роботи ручним інструментом;
- забезпечення якості виробу під час виконання робіт;
- рівень економності, раціональності під час використання матеріалів;
- рівень самостійності, творчості у процесі організації і виконання роботи;
- дотримання правил безпеки та культури праці.

Оцінюючи учнівську роботу, вчитель звертає увагу на поставлену мету уроку. Якщо, наприклад, одним з навчально-виховних завдань є виховання у дітей економного ставлення до матеріалу, то вчитель акцентує на цьому увагу, дає пріоритет цій вимозі і в оцінюванні виробу. Першочерговим критерієм оцінки творчої учнівської роботи є конструктивний підхід до створення виробу, його новизна, оригінальність.

VII. Підсумок уроку.

Вчитель з'ясовує в учнів, що вони навчилися на даному уроці, що їм найбільше запам'яталося, якими новими словами чи вміннями вони оволоділи.

VIII. Прибирання робочих місць.

Після того як вчитель з'ясує, що учні засвоїли матеріал уроку, він дає завдання прибрати робочі місця. Кожен учень прибирає своє робоче місце. Інструменти індивідуального користування діти складають у папки, а інструменти загального користування здають черговим для зберігання їх у шафі. Рештки матеріалів також складають у папки або шафи. Чергові перевіряють чистоту робочих місць і приймають кімнату.

Орієнтовна схема аналізу уроку трудового навчання

I. Організація учнів до уроку.

1. Наявність матеріалів, інструментів на кожному робочому місці.

II. Мотивація навчально-трудова діяльності.

1. Доступність у формуванні вчителем мети уроку.
2. Практична значущість об'єкта праці.

III. Актуалізація знань учнів.

1. Чіткість і актуальність запитань.
2. Раціональне використання часу.

IV. Послідовність трудових дій.

1. Володіння вчителем термінологією з відповідної теми.
2. Залучення учнів до планування трудового процесу.
3. Використання наочності (зразків виробів, ескізів, схем, технологічних карток).
4. Пояснення або повторення правил безпеки та культури праці.

V. Самостійна робота.

1. Діяльність учителя впродовж практичної роботи (спостереження за діяльністю всього класу й кожного учня окремо, при потребі надання допомоги).
2. Вміння і навички учнів під час виконання трудових операцій.
3. Самостійність і творчість молодших школярів у трудовому процесі.
4. Дотримання учнями правил безпеки та культури праці.

VI. Аналіз та оцінювання учнівських робіт.

1. Колективне обговорення якості окремих виробів.
2. Мотивація оцінки учнівських виробів.
3. Підведення підсумків уроку.

VII. Прибирання робочих місць.

1. Вміння і навички учнів під час наведення порядку на робочому місці.
2. Роль чергових на кінцевому етапі уроку.

Висновки.

1. Міжпредметні зв'язки в процесі навчання.
2. Обладнання уроку, його якість і використання.
3. Методи і форми, задіяні вчителем під час проведення заняття.
4. Професійні здібності вчителя, його майстерність, такт у спілкуванні з молодшими школярами.
5. Мова вчителя та учнів.
6. Трудова дисципліна на уроці.
7. Досягнення навчальної, розвивальної і виховної мети.

Вимоги до оцінювання навчальних досягнень учнів

Змістом вимог до оцінювання є виявлення, вимірювання та оцінювання навчальних досягнень учнів, які структуровані у навчальних програмах за предметами.

Оцінювання навчальних досягнень учнів здійснюють за 12-бальною шкалою: у II семестрі 2 класу та в 3–4 класах з предметів інваріантної складової освітніх галузей: «Мова і література», «Математика», «Природознавство», «Суспільствознавство» та предмета «Трудове навчання».

Об'єкти перевірки та оцінювання:

- виконання практичних робіт;
- знання про види, властивості та прийоми обробки різних матеріалів відповідними інструментами та способами;
- уміння читати просту техніко-технологічну документацію (ескізи, креслення, схеми) та працювати за нею;
- уміння самостійно аналізувати конструкцію виробу, визначати послідовність виконання дій під час виготовлення виробів;
- уміння творчо використовувати декоративні та конструктивні властивості форми, матеріалів, кольору для розв'язання конкретних завдань;
- уміння використовувати різні техніки відповідно до конструктивного або декоративно-художнього завдання;
- уміння створювати творчий задум та практично втілювати його під час виготовлення виробу;
- знання про світ професій: їхні зовнішні характерні ознаки і результати, інструменти, матеріали і способи праці, мету й умови праці;

— навички правильного і безпечного користування ручними інструментами і пристосуваннями, економного використання матеріалів.

Виконання всіх практичних робіт на уроках трудового навчання рекомендується оцінювати. При цьому оцінювати в балах на розсуд учителя можна кращі роботи або роботи, під час виконання яких учень виявив старанність та результативність власної діяльності. Водночас рекомендується організувати завершення роботи тим учням, які не встигли закінчити виріб на уроці.

Виявлення рівня знань школярів учитель може здійснювати за допомогою бесід, розповідей, дидактичних ігор тощо.

Оцінювання здійснюють згідно з наказом Міністерства освіти і науки від 21.08.2013 № 1222 «Про затвердження орієнтовних вимог оцінювання навчальних досягнень учнів із базових дисциплін у системі загальної середньої освіти»:

Рівень навчальних досягнень учня / учениці	Бали	Характеристика навчальних досягнень учня / учениці
I рівень — початковий	1	Учень / учениця може розпізнавати деякі об'єкти вивчення (матеріали, інструменти, моделі тощо) та називає їх (на побутовому рівні).
	2	Учень / учениця описує незначну частину об'єктів вивчення; частково розпізнає інструменти та обладнання для виконання практичних робіт.
	3	Учень / учениця має фрагментарні уявлення з предмета вивчення; з допомогою вчителя виконує елементарні практичні завдання після детального кількаразового повторення; використовує за призначенням робочі інструменти та обладнання.
II рівень — середній	4	Учень / учениця знає окремі відомості, що стосуються практичних робіт; застосовує елементарні прийоми роботи інструментом; може повторити за зразком певну операцію.
	5	Учень / учениця відтворює навчальний матеріал, необхідний для виконання практичних робіт, з допомогою вчителя; виконує окремі операції практичних робіт з недоліками.
	6	Учень / учениця самостійно відтворює значну частину навчального матеріалу, необхідного для виконання практичних робіт; виконує дії за зразком і з допомогою вчителя.
III рівень — достатній	7	Учень / учениця самостійно відтворює навчальний матеріал, необхідний для виконання практичних завдань; частково контролює власні навчальні дії; виконує операції за зразком з окремими незначними відхиленнями.
	8	Учень / учениця виявляє розуміння навчального матеріалу, наводить приклади, намагається аналізувати, встановлювати найсуттєвіші зв'язки і незалежності між матеріалами та способами їх обробки; використовує набуті знання і уміння в стандартних ситуаціях.
	9	Учень / учениця володіє навчальним матеріалом і реалізовує свої знання та вміння в практичній діяльності; практичні роботи виконує з незначними відхиленнями в кінцевому результаті.
IV рівень — високий	10	Учень / учениця володіє глибокими знаннями та уміннями і застосовує їх у нестандартних ситуаціях; бере активну участь у підготовці та реалізації практичних робіт; практичні роботи виконує відповідно до запланованих вимог.
	11	Учень / учениця володіє гнучкими знаннями і навичками в межах вимог навчальної програми, аргументовано використовує їх у нестандартних ситуаціях; знаходить і аналізує додаткову інформацію; самостійно розробляє варіативну складову практичних робіт та забезпечує її виконання.
	12	Учень / учениця має системні знання та навички з предмета, свідомо використовує їх, у тому числі в проблемних ситуаціях; самостійно розробляє технологічний процес виготовлення виробу та забезпечує його якісне виконання.

Тематичну оцінку виставляють на основі поточних балів; семестрову — на основі тематичних балів з урахуванням загального результату роботи учнів упродовж відповідного семестру. На основі семестрового оцінювання виставляють річну оцінку з урахуванням динаміки особистих досягнень учня.

Експерсії під час уроків трудового навчання

Експерсії під час уроків трудового навчання в початковій школі — форма організації навчально-виховного процесу. Проведення експерсії на виробництво сприяє зміцненню зв'язків з життям, оскільки учні ознайомлюються з працею дорослих не з книг, не з розповіді вчителя, а безпосередньо в робочій обстановці. Спостереження учнів під час експерсії поглиблюють їх зацікавленість до праці, розширюють політехнічний світогляд. Школярі ознайомлюються з різними професіями та працею людей, а це сприяє професійній орієнтації, свідомому вибору життєвого шляху.

Основна мета експерсії — збагатити (розширити, поглибити) чуттєве й логічне пізнання дітей, їхній соціальний досвід, сприяти розвитку мислення, уяви.

Кожна експерсія має бути пов'язана зі змістом програмного матеріалу, мати конкретне навчальне завдання. Програма з трудового навчання в початкових класах відзначається політехнічною спрямованістю, з її змістом пов'язані експерсії на низку виробництв: парк сільськогосподарських машин, ферму, сад, город; швейну фабрику або майстерню з пошиття одягу; будівельний майданчик; друкарню; столярну та слюсарну майстерні.

Залежно від змісту теми й підготовки учнів експерсію можна провести як підготовчу до вивчення теми, під час вивчення матеріалу і як завершальний етап його засвоєння. Експерсії в молодших класах доцільніше проводити тоді, коли школярі оволодівають знаннями з технології обробки матеріалів, в іншому випадку побачене на експерсії вимагатиме ґрунтовного пояснення. Природно, що всебічне вивчення всіх сторін виробничої діяльності підприємства неможливе для учнів молодших класів. Експерсія принесе їм реальну користь у тому разі, коли вона ретельно продумана, підготовлена вчителем і буде визначено певне коло питань.

В експерсії можна виділити такі основні етапи: підготовка вчителя і учнів до експерсії, проведення експерсії, підведення підсумків.

Організація і проведення експерсії

Учителю важливо якнайбільше дізнатися про об'єкт експерсії, уважно оглянути місцевість, визначити, на що слід звертати особливу увагу дітей, які є виробничі об'єкти, пояснити терміни, ознайомитися з маршрутом (він має бути безпечним і пролягати на невеликій відстані від школи).

Якщо експерсію буде проводити працівник виробництва, то вчитель ознайомлює його із завданням експерсії, обговорює питання методики її проведення.

Учитель складає план експерсії. Орієнтовно він може бути таким:

1. Мета експерсії.
2. Підготовча бесіда. Інструктаж до пішохідного маршруту.
3. Вступна бесіда на виробництві.
4. Порядок ознайомлення з виробництвом (розповідь учителя, спостереження учнів, пояснення спеціаліста виробництва).
5. Збирання ілюстрованого матеріалу, зразків сировини, напівфабрикатів.
6. Зустріч і бесіда з новаторами виробництва, людьми різних професій.
7. Підсумок експерсії.

Під час підготовчої бесіди вчитель пояснює мету експерсії, ознайомлює з об'єктом спостереження. Для активізації учнів можна запропонувати два-три запитання, на які вони дадуть відповідь після проведення експерсії. Це сприятиме спостереженню за певним планом, наприклад: «Як машини полегшують працю людей?», «Як залежить якість і кількість продукції від майстерності рук?». Учитель роз'яснює учням, що на експерсії потрібно дотримуватися вимог, які ставлять до уроку: уважно слухати, не розмовляти, організовано ставити запитання; на виробництві триматися всім разом, переходити з одного приміщення в інше спокійно, організовано; під час спостереження ставати так, щоб було добре видно потрібний об'єкт.

Учитель проводить інструктаж до пішохідного маршруту від школи до об'єкта експерсії і навпаки, з'ясовуючи з учнями правила дорожнього руху.

Експерсії, зазвичай, розпочинають з проведення стислої вступної бесіди про порядок огляду виробництва. Оскільки увага учнів молодших класів нестійка, експерсоводу доцільно спрямувати її на конкретний об'єкт спостереження, інколи ставлячи навідні запитання, які б сприяли зацікавленості дітей до нього. Молодші школярі не можуть одночасно слухати і спостерігати дії працівника або роботу машини, тому стисле пояснення експерсовода треба чергувати із самостійним спостереженням.

Під час експерсії вчитель і експерсовод ознайомлюють учнів з різними професіями. Тут є можливість безпосередньо показати учням, що для оволодіння тією чи іншою професією порібно наполегливо і старанно вчитися, оволодіти знаннями з усіх шкільних предметів.

Під час експерсії учні за завданням учителя можуть збирати матеріал для колекцій або для виготовлення виробів. Але вчитель повинен попередити їх, що самовільно брати будь-що не можна.

Після цього експерсійна робота пов'язана з обробкою зібраних матеріалів. Бажано провести підсумковий урок чи захід, до якого учні підготували б колекції, малюнки, дібрали б статті з газет про підприємство, яке вони відвідали, про його працівників.

ОРІЄНТОВНИЙ КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

(35 годин на тиждень)

I семестр

№ з/п	Тема уроку (заняття)	Практична робота, об'єкти праці	№ с.	Дата
1.	Витинанка. Народні витинанки — давній вид декоративно-ужиткового мистецтва. Традиційні форми ажурних візерунків у витинанках. Витинанки у святковому побуті українців. Послідовність дій під час виготовлення виробів технікою витинанки.	Створення народних витинанок за малюнками та власним задумом.	13	
2.	Мозаїка. Поняття про мозаїку. Контурне і площинне мозаїчне торцювання. Основні прийоми роботи та послідовність виконання мозаїки технікою торцювання.	Створення технікою мозаїчного торцювання контурних квітів, метеликів.	16	
3.	Мозаїка і мозаїчне торцювання. Удосконалення умінь і навичок виконання мозаїки технікою торцювання.	Створення технікою мозаїчного торцювання Державного герба.	19	
4-5.	Квілінг. Загальні відомості про вид мистецтва папероскручування — квілінг. Основні прийоми роботи та послідовність виготовлення виробів технікою квілінг.	Створення з кольорових паперових смужок декоративних квітів за малюнками та власним задумом.	22	
6.	Оригамі. Оригамі як вид паперопластики. Повторення прийомів роботи та послідовності дій технікою оригамі.	Створення способом перегинання і складання паперу об'ємних виробів: квітів, фігурок тварин.	25	
7.	Моделі в техніці оригамі. Конструювання з паперу та ниток в техніці оригамі літальних моделей.	Виготовлення способом складання з паперу та ниток моделей парашутів.	28	
8.	Повітряні змії в техніці оригамі. Конструювання з паперу та ниток в техніці оригамі повітряних зміїв.	Виготовлення способом складання з паперу та ниток моделей повітряних зміїв.	31	
9.	Робота з пластиліном. Вироби об'ємної форми. Рельєф, барельєф. Послідовність виготовлення об'ємних виробів з пластиліну. Культура праці під час роботи з пластиліном.	Ліплення з пластиліну виробів об'ємної форми (фігурок казкових персонажів).	33	
10-11.	Композиції з пластиліну. Пропорція як композиційний засіб дотримання співвідношення між окремими частинами композиції. Послідовність з'єднання композиційних форм у цілісний виріб.	Створення з пластиліну та допоміжних матеріалів сюжетних композицій за малюнками та власним задумом на космічну тематику.	35	
12.	Комбінування природних і пластичних матеріалів. Підбір форм природних матеріалів для задуманого виробу. Особливості з'єднання природних матеріалів і пластиліну.	Виготовлення з природних матеріалів і пластиліну фігурок різних тварин (жабки, зайчика, собачки, жучка) за малюнками та власним задумом.	37	
13.	Композиції з природних матеріалів. Ескізна розробка композиції. Логічні взаємозв'язки між елементами композиції. Підбір форм природних матеріалів для окремих частин композиції.	Створення сюжетних композицій з природних матеріалів та пластиліну.	39	
14.	Коллективна композиція з природних матеріалів. Закріплення умінь і навичок створення композицій об'ємної форми з природного матеріалу. Екологічне бачення, інтерес до природного довкілля.	Створення об'ємної композиції з природних матеріалів на тему екології.	41	
15.	Робота з волокнами та нитками. Волокна рослинного, тваринного походження і штучні. Аплікації з відрізків ниток на площині. Підбір кольорів ниток.	Створення аплікаційних зображень з відрізків ниток на тканині та картоні за малюнками і власним задумом.	43	

16-17.	Новорічні іграшки з ниток. Нитки зі старих в'язаних речей як матеріал для саморобних іграшок. Допоміжні матеріали для конструювання різних форм іграшок.	Конструювання з ниток і допоміжних матеріалів новорічних іграшок — фігурок людей, тварин, казкових персонажів.	46	
II семестр				
18.	Аплікації з тканини. Види та властивості тканин. Виготовлення тканин. Прийоми різання тканини та правила безпечної праці під час розкрою тканини ножицями.	Створення аплікаційних зображень (коника, ведмедика, пінгвіна) з використанням відрізків тканини.	49	
19.	Аплікаційні іграшки з тканини. Конструктивні особливості іграшок плоскої форми з відрізків використаного хутра, кольорової тканини та картону. Ескізні силуетні зображення на картоні.	Виготовлення іграшок плоскої форми (лисички, зайчика) способом аплікації.	52	
20.	Об'ємні фігури з дроту. Види дроту: сталевий, мідний, алюмінієвий, їх властивості. Інструменти для обробки дроту, їх призначення. Прийоми роботи з дротом та правила безпечної праці під час відрізання дроту гострозубцями.	Виготовлення з дроту та допоміжних матеріалів технікою вигинання силуетів людей, тварин, казкових персонажів за малюнками та власним задумом.	54	
21.	Декоративні квіти з дроту. Прийоми роботи та послідовність дій під час виготовлення декоративних квітів. Естетика у виготовленні виробів.	Виготовлення з дроту, кольорових ниток і тканини декоративних квітів способом скручування та намотування.	56	
22-23.	Бісероплетіння. Короткі відомості про походження бісеру, його застосування. Техніка нанизування бісеру на дротяній та нитковій основі. Компонування низаних частин з бісеру в цілісний виріб.	Виготовлення з бісеру декоративних квітів, ланцюжків.	59	
24-25.	Мозаїка з природних і штучних матеріалів. Основні прийоми та послідовність виготовлення мозаїки з природних матеріалів. Культура праці під час роботи з клеєм. Естетика у виготовленні виробів.	Створення мозаїчних зображень на площині з відрізків натурального або штучного шпону та соломки.	61	
26.	Декорування виробів. Поняття про декорування. Способи декорування виробів. Орнаменти-символи. Писанка як один із символів України. Декорування писанок.	Виконання писанкового розпису на яєчних шкаралупах за допомогою фломастерів (у домашніх умовах — за допомогою писачка, воску і фарбників).	63	
27.	Самообслуговування. Культура харчування. Правила поведінки за столом. Сервірування святкового столу. Складання серветок.	Складання серветок для сервірування столу, створення композиції «На святковому столі» із серветкових кульок.	65	
28-29.	Українська вишивка. Геометричний і рослинний орнаменти у народній вишивці. Основні техніки вишивання: хрестик, низинка, гладь, мережка. Послідовність роботи вишивання хрестиком.	Тренувальні вправи з вишивання хрестиком на канві. Оздоблення вишивкою серветок, закладок до книжок.	68	
30-31.	Виготовлення та оздоблення виробів об'ємної форми. Конструктивні особливості об'ємних виробів. Поняття про розгортку. Аплікаційне оздоблення виробів.	Конструювання і оздоблення об'ємних іграшок конусної форми.	71	
32-33.	Подарунки-сувеніри захисникам Вітчизни. Послідовність виготовлення подарунків-сувенірів з різних матеріалів. Естетика у виготовленні сувенірів.	Виготовлення подарунків-сувенірів з тканини, фольги, паперу для захисників Вітчизни.	74	
34.	Моделі планерів. Поняття про модель і планер. Основні частини планера: фюзеляж, крила, стабілізатор, кіль, їх призначення. Принцип польоту планера.	Конструювання з цупкого паперу і виписаних стержнів від кулькової ручки іграшкових планерів.	78	
35.	Експерсії. Мета експерсії. Інструктаж до пішохідного маршруту. Вступна бесіда на виробництві. Знайомство з виробництвом. Зустріч і бесіда з людьми різних професій. Підсумок експерсії.	Створення колективного професійного лото з основних напрямків життєдіяльності людини. Пішохідна експерсія на виробництво.	80	

МЕТОДИЧНІ РОЗРОБКИ УРОКІВ

I семестр

Урок 1

Дата

Клас

Додатковий

матеріал до уроку

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Тема. Витинанка.

Мета. Вдосконалювати уміння й навички учнів з вирізування паперових ажурних форм. Розвивати творчість, фантазію та координацію пальців. Виховувати у дітей повагу до традиційного народного мистецтва.

Об'єкт праці: народні витинанки.

Матеріали та інструменти: білий та кольоровий папір, клей, ножиці.

Наочність: малюнки та зразки народних витинанок.

Хід уроку

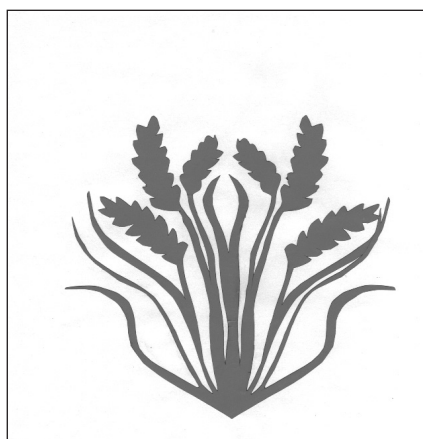
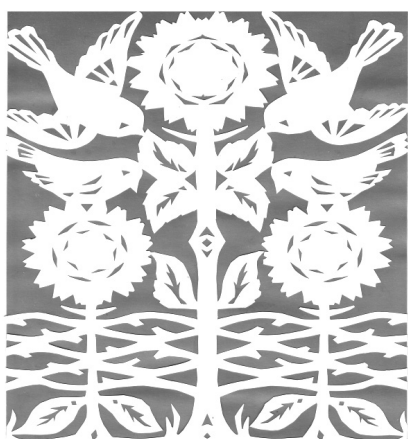
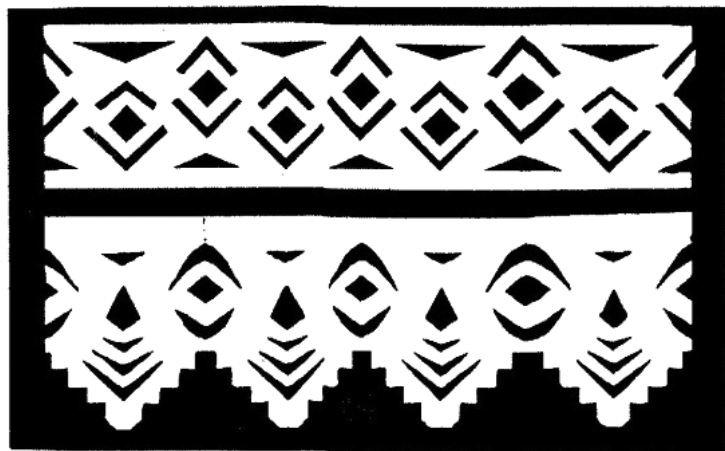
I. Організація учнів до уроку.

Учитель дає завдання черговим з'ясувати наявність в однокласників паперу та ножиць.

II. Мотивація навчально-трудова діяльності.

— На цьому уроці ми будемо створювати витинанки й організуємо з них виставку.

Учитель демонструє малюнки і зразки витинанок.

III. Актуалізація знань учнів.

— Діти, пригадайте, що таке витинанка. *(Це прозорі прикраси, вирізані ножицями з паперу.)*

— Які традиційні форми візерунків у паперових витинанках? *(Геометричні форми та зображення людей, тварин і рослин.)*

— Які правила безпечної праці під час витинання узорів ножицями? *(Пальці рук треба ставити збоку від лінії різання. Передавати ножиці закритими і кільцями вгору.)*

IV. Вступна бесіда.

— В Україні побутувала народна традиція — на свята прикрашати витинанками ікони, вікна. Навесні, коли чекали на приліт птахів, виготовляли витинанки із зображенням птахів. Влітку, збираючи урожай хліба, наклеювали витинанки із зображенням колосків.

Часто зображували у витинанках дерева. Дерево життя — найголовніший символ рослинного світу майже у всіх народів планети. В українців воно існує практично у всіх видах мистецтва. А калина — це народний символ нашої України.

Символом родоводу також є дерево з його корінням і розгалуженням.

V. Навчально-творча діяльність учнів.

Учитель пояснює дітям, що техніка витинання потребує зосередженості, уваги, відчуття форми, симетрії.

Кінчиками ножиць потрібно витинати по краях, а широким розворотом боків — робити великі надрізи, при цьому повертати у руках складений аркуш паперу. Слід стежити за тим, щоб під час вирізування узору не зрізати край згорненого аркуша, оскільки зображення розпадеться на частини.

Третьюкласники створюють за власним задумом або за малюнком витинанку «Дерево життя». Вчитель слідкує за дотриманням учнями правил безпечної праці з ножицями, допомагає за потреби вирізати складний узор.

Учням, які виконали завдання, вчитель рекомендує за вибором виготовити витинанки у вигляді колосків, мережки чи ангелів.

